

TIL:

Statsminister Erna Solberg

Riksantikvar Jørn Holme

Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner Klima- og Miljøvernminister Vidar

Helgesen Samferdselsminister Ketil Solvik Olsen

Skien Kommune v/Ordfører Hedda Foss-Five

Skien Kommune v/Rådmann Ole Magnus Stensrud Kopi: ROM Eiendom v/Petter Eiken

Skien, 06.september 2016

KLAGE PÅ RIKSANTIKVARENS SVAR PÅ FORSLAG OM FREDNING ETTER KML § 20 KULTURMILJØ AV DELER AV OMRÅDET INKLUDERT I REGULERINGSPLAN FOR SNIPETORP 300/3554 M.FL.

Det vises til brev mottatt 05.september 2016 vedr. avslag på søknad om fredning i Snipetorpområdet.

I H-2/14, Retningslinjer for innsigelse i plansaker etter plan- og bygningsloven

påpekes det at berørt statlig og regionalt organ, annen berørt kommune og Sametinget kan fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan. Innsigelse innebærer at myndigheten til å treffe det endelige og rettslig bindende planvedtaket overføres fra kommunen til departementet. Det er derfor viktig at det framgår klart og entydig når det fremmes innsigelse til planforslag.

Den rettslige betydningen av innsigelse er at kommunens planvedtak ikke blir rettslig bindende, og at myndigheten til å treffe endelig planvedtak overføres til Kommunal- og moderniserings-dep. Vi ber derfor om at dette om nødvendig blir gjort i denne saken.

Vi må få nevne at det er både paradoksalt og trist at man i disse Ibsen-festivaltider, hvor Henrik Ibsen feires som «en verdensstjerne» og en av verdens største dramatikere i flere dager til ende, skal sitte og forfatte en klage på avslag om å frede en autentisk del av hans oppvekstmiljø.

Vi må derfor be om at dersom RA innehar opplysninger som har gått Center for Ibsenstudies ved UiO, Unesco, Fortidsminneforeningen, Kulturminneforum, anerkjente historikere, tidligere Riksantikvarer og Telemark Fylkeskommune eller oss forbi, og som forminsker Snipetorp og stedet som kulturarv/kulturmiljø lokalt, nasjonalt og internasjonalt, ser vi frem til å motta den informasjonen, slik at vi kan få gjennomgått den.

Om slik informasjon derimot ikke foreligger, krever undertegnede, inkludert skuespillere, teatersjefer, kulturvernspecialister, professorer og Ibsen-elskere fra det ganske land at Riksantikvaren tar vår klage til etterretning. Dette med hjemmel i kulturminneloven og gjeldende forskrifter, herunder inkludert Rundskriv T-2/16. På bakgrunn av punktene gjennomgått over ønsker vi at RA på ny vurderer en fredning i Snipetorpområdet, fortrinnsvis begrenset til den såkalte «Eplehagen», som er området rundt den vedtaksfredede Snipetorpgaten 30.

På bakgrunn av RA's (Riksantikvarens) begrunnelse for avslaget, påklager vi altså avgjørelsen på følgende grunnlag fundert i nevnte Rundskriv, T-2/16, da det er dette RA støtter seg til i sin avgjørelse:

I denne klagen slår vi fast gang på gang Snipetorp sin verdi både som kulturelt, historisk, arkitektonisk, nasjonalt og internasjonalt kulturmiljø, jamfør alle punktene under. Da er det med stor forundring vi leser at RA betegner Snipetorp som «ikke blant de høyest prioriterte kulturmiljøene», og derfor ikke er verdig en ivaretagelse som feks. tilsvarende miljøer i Skudeneshavn, Røros, Bergen osv.

RA svarer at det er viktig at ordinære forvaltningsrutiner skal følges, og at dersom RA ikke er trukket inn tidlig i prosessen, er virkemidlene for å stanse prosjektet få.

Vi tolker det annerledes.

I Rundskriv T-2/16, som dette avslaget er bygget på, og som skal legges til grunn for miljøforvaltningens innsigelsespraksis understreker departementet at innsigelsesmyndighetene på miljøområdet *skal delta aktivt tidlig i planprosessene* med kunnskap og veiledning om miljøverdier. Altså, *ikke trekkes inn*, men *delta aktivt*. Vi mener det er en vesensforskjell her, og at Rundskrivet pålegger RA å følge saken tett både med hensyn til veiledning og for å holde seg oppdatert, hvilket vil sikre at saken i forhold til miljøhensyn går rett vei.

Vi presiserer at Riksantikvaren i et brev fra Telemark Fylkeskommune allerede den 05.november 2013 ble gjort oppmerksom på reguleringsplanene, og kunne ha instruert Fylkeskommunen eller selv grepet inn dersom embedet hadde ønsket det. Vi mener derfor at RA's argument rundt dette faller bort.

Dessuten stiller vi oss svært kritiske til at det skal være så enkelt for en kommune å spekulere i å underkommunisere (slik som det har blitt gjort i Skien) i forhold til innbyggerne, for å få reguleringsplaner vedtatt uten støy før de og RA kommer på banen. Da blir argumentene som RA kommer med her meningsløse, og bidrar til å svekke vernet om våre kulturmiljøer, heller enn å styrke dem.

Videre sier RA at dersom de skal gripe inn i pågående plansaker, overta saken fra regional kulturminne- myndighet og reise innsigelse, *skal kulturminnet være av en særlig verdi knyttet til landets kultur- og arkitekturhistorie, viktige nasjonale hendelser eller historiske faser*, jf . rundskriv T-2/16 fra Klima- og miljødepartementet. I denne klagen vil vi dokumentere at dette er tilfelle for Snipetorp.

I det samme skriv, T-2/16 står det også i punkt 3.9 at Innsigelser skal vurderes når planforslaget vil komme i konflikt med bl.a. «Nasjonale kulturhistoriske bymiljøer, jf. NB! registeret, hvilket er tilfellet for Snipetorp.

Med bakgrunn i dette punktet, og begrunnet i tilsvar til punktene under, krever vi ny vurdering av fredning som beskrevet i siste avsnitt i denne klagen.

Skriv T-2/16.

Vi tar her for oss de punkter i rundskrivet som etter vår mening bestrider RA sin vurdering av Snipetorp, og heller bekrefter stedets store verdi mht både landets kultur- og arkitekturhistorie, viktige nasjonale hendelser samt historiske faser (det er vektlagt her at informasjonen skal være kunnskapsbasert, hvilket er et viktig kriterium for innsigelser):

Punkt 2 i rundskrivet, «Prinsipper og kriterier for om det bør fremmes innsigelse.»

Dersom et planforslag berører nasjonale eller vesentlige regionale miljøverdier, kan innsigelse vurderes, jf. plan- og bygningsloven § 5-4. Det vil imidlertid bero på en konkret vurdering i den enkelte sak om en innsigelse skal fremmes.

Innsigelsesmyndigheten skal legge følgende til grunn i vurderingen:

a) Vurdering av hvorvidt miljøverdien(e) er av nasjonal eller vesentlig regional verdi eller av andre

grunner av vesentlig betydning.

Vurderingen skal være kunnskapsbasert og begrunnet ut fra vedtatte nasjonale eller regionale mål, rammer og retningslinjer; kommet til uttrykk i statlige styringsdokumenter slik som lover, stortingsmeldinger eller -proposisjoner, forskrift, rundskriv, statlige planretningslinjer, regionale planbestemmelser, regionale planer eller overordnede planer. En tematisk gjennomgang av de særlig viktige nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet framgår av kapittel 3.

b) Planforslagets konsekvens for miljøverdiene.

I hvert enkelt tilfelle må det gjøres en vurdering av de konkrete negative virkningene som

planforslaget kan ha for de aktuelle miljøverdiene. Det er ikke tilstrekkelig at nasjonale eller vesentlige regionale miljøinteresser er berørt. Konsekvensene må være av en slik karakter at innsigelse er nødvendig for å ivareta disse interessene, enten ved at det enkelte tiltaket alene vil kunne gi slike virkninger, eller dersom tiltaket sammen med andre påvirkningsfaktorer medfører en samlet belastning som tilsier at innsigelse er nødvendig. Videre kan en tilsynelatende mindre sak reise viktige prinsipielle spørsmål, hvor valg av løsning kan ha presedensvirkning. Dette kan gi grunnlag for å fremme innsigelse.

I tråd med vurderingskriteriene i punkt a) og b) over, påstår vi at det berørte Snipetorpområdet innfrir følgende kriterier for å ansees som «av særlig verdi» og således skal være godkjent objekt for innsigelse:

- Av nasjonal eller vesentlig regional verdi:

o **Av nasjonal verdi:** I følge Telemark Fylkeskommunes egen beskrivelse av Snipetorp (ref. Brev

til Skien Kommune i sakens anledning 05.11.13), ligger Snipetorp i et område med store nasjonale kulturminneverdier.

o Snipetorp er Skiens og et av landets eldste sammenhengende trehusbebyggelser.

o Innenfor planområdet ligger den fredede bygningen Snipetorpgata 30 med Askeladden

ID 86860-1.

o Det ligger også flere andre kulturminner nær planområdet med nasjonal verdi. Dette er

objektene med ID 86868-I, ID 86864-I, ID 86869-I og ID 86870.

o Reguleringsområdet ligger i sin helhet innenfor det større området Snipetorp som er

definert som et nasjonalt interesseområde i NBI-registeret av Riksantikvaren.

o Den nasjonale interessen til Snipetorp er av Fylkeskommunen beskrevet som følger:

«Bebyggelsen i Snipetorp /Bratsbergområdet er homogent og har bevart kulturminner fra arbeider-, borger- og herregårdsmiljø på et lite område, og gir godt innblikk i byens

sosialhistorie.» En av Norges konger residerte i en krisetid sågar 2 uker i Snipetorp.

o Riksantikvar og Dr. phil. Harry Fett karakteriserte Snipetorp slik i 1951: "Snipetorgaten er ikke bare et særpreget bymiljø knyttet til et verdensnavn (Ibsen). Borgerlighetens første tid avspeiles i denne gaten klarere enn man finner det noe annet sted."

Vi går ut ifra at det ikke har endret seg?

o **Av internasjonal verdi:** Vigdis Ystad, Ibsen-spesialist og professor ved Ibsenstudies ved

Universitetet i Oslo beskriver Ibsenfamiliens tilknytning til Snipetorp slik:

«Skien er en av våre Ibsen-byer (ved siden av Grimstad, Chrisiania / Oslo og Bergen). I

Skien forvalter man minner tilknyttet Ibsens første ungdom, i form av 2 fortsatt autentiske miljøer av stor både nasjonal og internasjonal interesse. Det er helt ubegripelig at hverken kommunen eller det statlige selskapet Rom Eiendom ser verdien av å bevare det gamle bymiljøet på Snipetorp, dit den fallerte Ibsen-familien til slutt måtte flytte, og tilbrakte 22 år, der Henrik Ibsen tilbragte sine siste måneder i fødebyen før han som nykonfirmert femten-åring høsten 1843 måtte reise ut for å

forsørge seg selv.»

o Snipetorp er ett av to autentiske bevarte områder fra oppvekstmiljøet til ikke bare landets,

men en av verdens største dramatikere, også kalt det moderne dramas far. Ibsen har status på linje med Shakespeare (Stratford er et stjerneeksempel på preservering og verning av historiske kulturmiljøer), og spilles i disse dager oftere på scener verden rundt enn noen gang. Han er en av Norges største kulturpersonligheter gjennom tidene, på linje med, om ikke større enn Edvard Munch.

Sammen med Venstøp utgjør altså Snipetorp de 2 siste bevarte Ibsen-relaterte nærmiljø etter brannen i 1886 hvor hele bymiljøet rundt Henrik Ibsens oppvekst gikk tapt. Det finnes fysiske spor etter Henrik i Snipetorgaten 27, og man finner også spor etter hans tid der, hvor kort

eller lang den måtte være, i stykkene hans. Samtidig bodde hans mor, Marichen Altenburg, som Ibsen har bygget flere av sine rollefigurer på, bla. Mor Åse, i Snipetorp i 22 år. Det er derfor av stor betydning at begge disse miljøene relatert til Henrik Ibsen blir ivaretatt og forskånet for forstyrrende inngrep. Det er en kjensgjerning at ethvert menneske er et produkt av slektsarv og miljø, noe som med letthet lar seg etterspore både i vedkommendes karakter, tenkesett og livsholdning. Det er et sterkt argument for å ta vare på alle typer minner etter mennesker som har hatt betydning for vår identitet og historie.

- Av andre grunner av vesentlig betydning:

o Ibsen er en del av Unescos dokumentarv. Hans stykke, «Et Dukkehjem» er innlemmet i Norsk

dokumentarv, som er en del av Unesco. På deres hjemmeside står begrunnelsen slik:

«Om Henrik Ibsens "Et dukkehjem" heter det i begrunnelsen: «Mer enn noen har Henrik Ibsen gitt teaterkunsten en ny vitalitet ved å bringe inn en etisk gravitet og psykologisk dybde i det europeiske borgerlige drama, som teateret har manglet siden Shakespeares dager.» Ibsens verker er blitt satt opp på teaterscener verden over, lest i et stort antall oversettelser, studert og forsket i på hvert eneste kontinent. Notater og utkast til "Et dukkehjem" hører til de mest interessante manuskriptene fra den store dramatikerens.»

o Snipetorp og Bratsberggata har vært innfartsveien fra Bratsbergkleiva (også fra hovedsetet til Gregorius Dagsson på Bratsberg) til byen i mer enn 1000 år. Denne gaten er altså en genuin innfartsvei fra rundt 1000-årsskiftet og i så måte særdeles interessant. Overgangen mellom de to gatene Snipetorgata og Bratsberggata, «Kleivbrua», er bygget over et bekkfall i delet mellom de to gatene. Denne brua mener mange, inkludert Fortidsminneforeningen i Telemark, burde vært geologisk og arkeologisk undersøkt, og i allefall ikke nærmest bli tildekket av en ny grunnmur. Det er høy sannsynlighet for at muren i Kleivbrua kan inneholde stein fra middelalderkirken på Kapittelberget, og kanskje også mulighet for andre verdifulle arkeologiske funn.

Begrunnelse og konsekvens:

o Vedtatte nasjonale mål:

Bevaring av Snipetorp er vedtatt ved at det er lagt inn i RA's NB!-liste.

Konsekvens av utbyggingen er at et NB!-registrert kulturmiljø blir ødelagt. Man falle

i den tro at det nødvendigvis ikke er noen verdi i å komme under Riksantikvarens vinger, fordi det ikke hjelper når det kommer til stykket.

o Regionale mål:

Beskrives i Kulturminnevernplanen av 2013 hvor området er lagt inn i særlig hensynssone for bevaring.

Vedtaksfredede hus ligger kloss inntil prosjektet.

Konsekvens av utbyggingen er amputasjon av området rundt og utvasking av områdets tidsriktige bilde, dette inkluderer også «Ibsen-Snipetorp»

Konsekvens er at man utvanner effekten av å legge områder inn i hensynssone, fordi man ikke respekterer vernehensyn når det virkelig gjelder.

Samtidig er det vedtatt en Ibsen-plan for byen hvor man tar sikte på å bli best i verden på Ibsen.

Konsekvens av utbyggingen i Snipetorp er også sterk amputasjon av denne Ibsen-målsettingen.

Krav om avveining mot andre samfunnsinteresser.

Når det gjelder rundskrivets krav om avveining mot andre samfunnsinteresser, må dette for eksempel være at man ønsker fortetting og flere boenheter i sentrum.

Vern av et kulturmiljø satt opp mot antall boenheter. Vi kan ikke se at en reduksjon av antall leiligheter nettopp her med 3 eller 4 vil ha nevneverdig konsekvens for Skien bys sentrumsutvikling, eller ødelegge tiltak av stor samfunnsmessig verdi, tvert imot. Vi ser det som adskillig mer samfunnsnyttig å bevare en så unik del av vår historie både av nasjonal og internasjonal verdi. Det samme selskap som er eiendomsutvikler i Snipetorp, ROM Eiendom, prosjekterer i disse dager flere hundre leiligheter på Langbryggene i Skien, bare ett steinkast fra Snipetorplia. Vi anser at de i stort monn får bidratt til å befolke sentrum og dermed bidra til byens utvikling.

«Dersom det ikke finnes reelle alternativer eller avbøtende tiltak, vil dette svekke grunnlaget for innsigelse, forutsatt at de samlede fordelene med tiltaket vurderes å veie opp for de miljømessige ulempene.» Avbøtende tiltak etter vårt syn i denne saken, er to:

- Fredning av «Eplehaven» ved Snipetorgaten 30

- Tilpassning av de resterende bygg både i høyde og uttrykk så de passer inn i det gamle miljøet.

I Rundskriv T-2/16 sies det også at «en forsvarlig avveining mellom miljøverdier og annen samfunnsnytte forutsetter at kommunene sikrer at de ulike hensyn er godt beskrevet, konkretisert og dokumentert i planforslagene.»

Vi imøteser en dokumentert og datert kopi av denne beskrivelse fra Skien Kommune som vi antar var en del av dokumentasjonen i planprosessen rundt reguleringsplanen.

Dersom planforslaget imidlertid ikke har redegjort for disse forholdene på en tilfredsstillende måte, kan det ifølge rundskrivet være aktuelt å fremme innsigelse også mot tiltak hvor stor samfunnsmessig nytte er anført.

Da søknad om rammetilretteleggelse skal behandles i Teknisk Hovedutvalg i Skien Kommune allerede tirsdag fk, altså 13. september 2016, forventer vi at ansvarlige myndigheter og Riksantikvaren behandler dette som en hastesak.

Det er vårt håp at alle disse stemmene med så mye kunnskap rundt vern av kulturminner, historie, Henrik Ibsen og hans oppvekst kan medføre en vending i

saken.Vi har ikke råd til skusle bort en så stor del av vår historie og kultur/litteratur-
arv.

Med vennlig hilsen

For de 1012 opproperne

For de 3819 medlemmene av «Slå ring om Snipetorp»

Slå ring om Snipetorp v/Trine Fragell Meland Slå ring om Snipetorp v/Geir Fragell

Fortidsminneforeningen v/Else M. Skau

Eva Kise, Folkevalgt

Kulturminneforum ved Ragnar Kristensen Frognerhagen Sør 34

3714 Skien

Tlf 99699843

trine@onestepahead.no